

LALE SEMBOLÜ

Resim 1: Lale (<https://www.ciceksepeti.com/>
Erişim:13.03.2023)

Lale, Avrupa’da Tulipa olarak bilinen zambakgiller familyasından soğanlı, çok yıllık otsu bitkidir. Anavatanı Orta Asya’dır. Kafkasya, Kırgızistan ve Himalayalar’ın 4000 metreye kadar yüksekliklerinde doğal olarak yetişen bitkidir (<https://www.ilav.org>, Erişim:13.03.2023).

Arapça harfler ile “Elif, He, iki tane Lam” harflerinden oluşan Allah, Lale ve Hilal isimleri aynı harflerle yazılır. Allah, Lale ve Hilal isimleri İslam medeniyetinin kutsalları arasındadır. Sembol olarak “Allah” anlamını verir. Hilal ve

ay Osmanlı bayrak ve sancaklarında yerini almış, lale kutsal sayılmıştır. Osmanlı’da aşkın, mutluluğun, ölümsüzlüğün, zenginliğin, başarının sembolüdür. Sembol dünyası oldukça geniş olan lalenin, edebiyata yansıyan ayrıca anlamları olmuştur. Renklerine göre de anlamlar kazanmıştır. Örneğin kırmızı lale, divan edebiyatında utangaç sevgilinin yanağı, aşkın gözyaşındır. Tek dal üzerinde olan lale tasavvuf literatüründe vahdeti temsil etmektedir (Kuru, 1997, 38; Erkeç, 2018; Ayhan, 2022).

Ögel’in Selçuklu Devri Anadolu Ağaç İşçiliği Hakkındaki Notlar’da araştırma yanında sanat tarihi terminolojinde palmet olarak değerlendirilen motiflerin bir kısım “lale” olarak isimlendirilmiştir. Palmet motifi izinde değerlendirilen lale motifinin kaynağı MÖ VI-V. yüzyıllara tarihlenir. I. Pazank Kurganı’nda bulunan malzemeler üzerinde lale motifine rastlanmıştır. Keçe, deri, ahşap malzeme üzerine işlenmiştir. Uygur Türkleri zamanında ipek kumaş üzerinde lale motiflerine rastlamak mümkündür. Hayat ağacının dallarının üzerinde de lale motifi işlenmiştir. Türkistan’ın çiçekleri arasında bozkırda yabani olarak biten lale, çinilerde ve kumaşlarda motif olarak kullanılmıştır. Türk yurtlarında İslamiyet’ten önce lale motifinin sıklıkla kullanıldığı görmekteyiz. İdil Volga Türkleri ile lale Bulgaristan’a, Timur ve oğulları ile Hindistan’a, Selçuklu ile İran ve Küçük Asya’ya gelmiştir. Osmanlı ile Avrupa’ya göçen lale o tarihlerde “Tulpe” olarak isimlendirilmiştir (Kuru,1997,38-41).

İslam’dan sonra laleye farklı anlamlar yüklenerek Türk sanatında kullanımına devam edilmiştir. Semerkant I. İbrahim Medresesi kapısında, Afganistan Sanpul İmam Hurd Türbesi (X. yy) mihrabında, Horasan Hargirt Medresesinin (1087) çiçekli kitabesinde daha birçok Türk tarihi yapılarında lale motifi işlenmiştir. Fatih Sultan Mehmed’in lale üzerine yazdığı şiir ile birçok şair tarafından lale üzerine şiirler yazma geleneği başlamıştır. Osmanlı Kanuni Sultan

Sülyeman döneminde lale motifi bitki ve sembol olarak eşyaların üzerinde sıklıkla kullanılmıştır. Lale bitkisine düşkün olan Kanuni Sultan Süleyman, Hollanda Kralı'na lale soğanı göndermiştir. Avusturya–Macarsitan İmparatoru Büyükelçisi Ogier Ghislain van Busbecq'in Avrupa'ya lale soğanı götürdüğü tahmin edilmektedir. Süs bitkisi ve süsleme sanatında zirve yaptığı dönem 16-18. yüzyıllardır. Tarihçiler tarafından “Lale Devri” olarak isimlendirilir. Bu devirde lale altın kadar kıymetli olmuştur. Zenginliğin ve refahın sembolü olmuştur. Osmanlı padişahlarının gözdesi olan lale, Avrupa'da da asaletin, zenginliğin temsili olmuştur (Kuru, 1997, 41; Erkeç, 2018; Ayhan, 2022).

Günümüzde lalenin bir Türk çiçeği olgusunu ulusal ve uluslararası pekiştirmek üzere çalışmalar yürütülmektedir. Ülkemizde yeniden eski canlılığını kazandırmak, üretimini yaygınlaştırmak, türlerini çoğaltmak üzere belediyeler, vakıflar, bazı özel kuruluşlar tarafından çalışmalar planlanmakta ve uygulanmaktadır (<https://www.ilav.org>, Erişim:13.03.2023).

Bilge HAN, Ela Nur TOKAT

KAYNAKLAR

Ayhan, H. (2022). Aşkın ve ölümsüzlüğün sembolü Lâle ۞ ۞, **dikGAZETE.com**, 29-05-2022. <https://www.dikgazete.com/yazi/askin-ve-olumsuzlugun-sembolu-lale-4551.html>

Erkeç, A.B. (2018). “Lale Vahdeti Temsil Eder”. AA Kültür, <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/lale-vahdeti-temsil-eder/1116977> (Erişim: 13.03.2023).

<https://www.ilav.org/lale-hakkinda/> Erişim:13.03.2023).

Alev Çakmakoglu, K. U. R. U. (1997). Orta Asya Türk sanatında palmet ve lale motiflerinin değerlendirilmesi hakkında bir deneme. *Belleten*, 61(230), 37-42.

<https://www.ciceksepeti.com/karisik-renk-lale-sogani-5-adet-kc827798> erişim:13.03.2023)